

Література.

1. Канцедал Н.А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28-34. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34) URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/4904>
2. Про захист прав споживачів: Закон України № 30 від 2 травня 1991 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
3. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України № 28 від 6 липня 1995 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр#Text>
4. Про затвердження порядків щодо реєстрації реєстраторів розрахункових операцій та книг обліку розрахункових операцій: Наказ № 547 від 14 червня. 2016 р. Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-16#Text>
5. Канцедал Н.А. Інституційна роль бухгалтерського обліку у трансформаційних процесах цифрової економіки. *Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (28 грудня 2020 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2020. С. 68-71. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9113>

АКТУАРНИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ ЗА ТЕПЕРІШНЬОЮ ВАРТІСТЮ

**МАНАЧИНСЬКА Ю.А., к.е.н., доцент,
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

В умовах воєнного стану чимало вітчизняних підприємств опинилися в скрутному фінансовому становищі. Окрім того, доволі негативні наслідки впливу на бізнес мала пандемія COVID-19, що спонукає до пошуку нових, інноваційних шляхів подолання кризової економічної ситуації та залучення додаткових фінансових ресурсів.

Інформаційним забезпеченням іміджу інвестиційної привабливості підприємства виступає система бухгалтерського обліку та звітності, яка в епоху ХХІ століття переходить на нову актуарну щалину розвитку. Тобто особливої актуальності набуває актуарний бухгалтерський облік, та актуарна фінансова звітність, яка здатна

зацікавити реального та потенційного інвестора вкласти кошти у розвиток бізнесу.

Специфікою актуарного обліку є те, що в його системі, особливо при складанні актуарної фінансової звітності, прерогатива надається оцінці довгострокових активів та зобов'язань за теперішньою (дисконтованою) вартістю. Актуарна звітність за своїм змістовим наповненням в певній мірі є прогнозною, та відображає перспективи зміни економічної вартості бізнесу на довготривалу перспективу, тому такий підхід до оцінки довгострокових об'єктів актуарного обліку набуває актуальності.

п. 67 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» визначено [1], що «*непоточні активи*» включають матеріальні, нематеріальні та фінансові активи довгострокового характеру.

п. 15, Розділу «Оцінка непоточного активу (або ліквідаційної групи)» МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримані для продажу, та припинена діяльність» [2] передбачено, що: «Суб'єкт господарювання оцінює непоточний актив (або ліквідаційну групу), класифікований як утримуваний для продажу, за нижчою з оцінок: або за *балансовою вартістю*, або за *справедливою вартістю* з вирахуванням витрат на продаж». Відповідно п.17 МСФЗ 5 визначено, що: «Якщо очікується, що продаж здійснюватиметься довше ніж рік, суб'єкт господарювання повинен оцінювати витрати на продаж за їх *теперішньою вартістю*. Будь-яке збільшення поточних витрат на продаж, яке виникає з плином часу, повинно відображатися у звіті про прибутки та збитки як фінансові витрати».

З 29.10.2019 р. дисконтувати потрібно всі довгострокові зобов'язання та всю довгострокову дебіторську заборгованість, а не лише на які (на яку) нараховують проценти. Водночас НП(С)БО містять визначення теперішньої вартості, але власне процедуру дисконтування не конкретизують.

Дисконтування (англ. *discount* – знижка) – це процес приведення майбутніх грошових потоків до *теперішньої вартості*, тобто метод приведення майбутньої вартості грошових коштів до їх вартості в поточний період.

У відповідності до п.4, Розділу «Загальні положення» НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [3] визначено, що:

теперішня вартість – це *дисконтована* сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Відповідно до п.9, Розділу «Загальні положення» НП(С)БО 11 [3]: довгострокові зобов'язання відображаються в балансі за їх *теперішньою вартістю*. Визначення *теперішньої вартості* залежить від умов та виду зобов'язання.

Згідно з нормами НП(С)БО 11 та НП(С)БО 10 на кожну дату балансу (протягом усього строку позики) сторони повинні оцінювати довгострокові зобов'язання/дебіторську заборгованість за *теперішньою вартістю*. Причому слід застосовувати діючу на дату балансу ринкову ставку відсотка та враховувати строк, що залишився до погашення. Різницю між оцінками *теперішньої вартості* на поточну й попередню дату балансу треба списувати на витрати/доходи.

Згідно абз. 2 п. 12, Розділу «Визнання та оцінка дебіторської заборгованості»: «довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за її *теперішньою вартістю*» [3].

Ставка дисконту базується на *ринковій ставці відсотка* (до вирахування податку), що використовується в операціях з аналогічними активами та зобов'язаннями. За відсутності ринкової ставки відсотка ставка дисконту базується на ставці відсотка на можливі позики підприємства або розраховується за методом середньозваженої вартості капіталу підприємства [4].

Визначення ставки дисконтування на рівні ринкової ставки відсотка, яка використовується в операціях з аналогічними активами: якщо підприємство регулярно, постійно користується позиками від фінансових та банківських установ, для ставки дисконту тільки за такими чи подібними позиками можливо брати відсоткову ставку, за якими отримуються такі позики цим підприємством. Про рівень ринкових ставок у певний період свідчать також статистичні дані банків оприлюднені на офіційному веб-сайті Національного банку України.

Національний банк України (НБУ) в грудні 2021 року підвищив облікову ставку на 50 базисних пунктів (б. п.) – до 9 % річних, згідно прогнозів більшості опитаних агентством «Інтерфакс-Україна» банкірів (табл. 1).

Замість ставки на можливі позики можна взяти ставку, розраховану за методом *середньозваженої вартості капіталу підприємства*. Така ставка показує середню дохідність, якої очікують власники (інвестори) підприємства, вкладаючи в нього кошти [4].

Таблиця 1

Облікова ставка Національного банку за 2021 рік

Період	% річних
з 10.12	9,0
з 22.10	8,5
з 10.09	8,5
з 23.07	8,0
з 18.06	7,5
з 16.04	7,5
з 05.03	6,5
з 22.01	6,0

Виходячи із цього, в міжнародній практиці фінансової діяльності, вартість капіталу рекомендується розраховувати на основі використання так званої *моделі середньозваженої вартості капіталу* (*Weighted Average Cost of Capital = WACC*) [5]:

$$WACC = K_{\text{кк}} \frac{BK}{K} + (1 - S) K_{\text{нк}} \frac{ПК}{K}, \quad (1)$$

де $WACC$ – очікувана ставка вартості власного капіталу;

$K_{\text{нк}}$ – очікувана ставка вартості залученого і позиченого капіталу;

$K_{\text{кк}}$ – сукупний капітал;

K – сума власного капіталу;

BK – сума залученого і позиченого капіталу;

$ПК$ – ставка податку на прибуток.

Якщо ринкову ставку відсотка визначати проблематично, можна брати ставку відсотка на можливі позики, які може отримати конкретне підприємство. Наприклад, підприємство може взяти позику (кредит) в конкретному банку і в такому випадку для визначення ставки дисконту можливо брати ставку кредиту в конкретному банку.

Ставка *дисконту* може відрізнятися від ставки, яку підприємство взяло за основу для розрахунку, на розмір ризиків. Види, величина *ризиків* у кожному конкретному випадку різна і визначається із врахуванням розмірів підприємства, структури його капіталу, ринку діяльності, наявності конкуренції, рівня рентабельності та

прогнозованості отримання прибутків. Серед ризиків, притаманних бізнесу у 2020 році є, зокрема, *ризик*, пов'язаний з впливом COVID-19. Для того, щоб враховувати всі ці фактори, підприємство має постійно здійснювати фінансові розрахунки і мати відповідну інформацію [4].

В системі актуарного обліку та актуарної звітності необоротні активи також відображають за теперішньою (*дисконтованою*) вартістю. Безпосередньо сама процедура здійснення такої оцінки досить оперативно реалізується в середовищі редактора електронних таблиць MS Excel (за допомогою вбудованої функції «Ступінь»). Актуарна звітність складена із застосуванням оцінки за теперішньою вартістю сприяє підвищенню ефективності управління розвитком бізнесом та залученню необхідного обсягу фінансових інвестицій, окрім того кризь її призму можна побачити перспективи зміни (приросту/скорочення) його економічної вартості.

Література.

1. Подання фінансових звітів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1: Постанова РМСБО від 01.01.2012 р. № 929-013. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 28.04.2022).

2. Непоточні активи, утримані для продажу, та припинена діяльність: Міжнародний стандарт фінансової звітності № 5.: Постанова РМСБО від 01.01.2012р. № 929-013 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023#Text (дата звернення: 28.04.2022).

3. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11: наказ Міністерства Фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 18.04.2022).

4. Інформаційне повідомлення щодо ставки дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості та довгострокових зобов'язань: Міністерство Фінансів України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NZ203517> (дата звернення: 18.04.2022).

5. Бондаренко В.В. Об'єктивна необхідність визначення вартості капіталу як складової оцінки банку // Облік і фінанси АПК: Освітній портал. URL: <http://magazine.faa.org.ua/ocinka-vartosti-kapitalu.html> (дата звернення: 18.04.2022).